

До спеціалізованої вченої ради К 26.504.01
у Науково-дослідному інституті інтелектуальної
власності
Національної академії правових наук України
03150, м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, керівника відділу забезпечення
діяльності членів НАК секретаріату
Національного агентства кваліфікацій

Резнік Ганни Олегівни

на дисертацію **Федорової Надії Вікторівни**

на тему: «ТЕЛЕФОРМАТ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА»,

подану на здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і
цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Актуальність теми дослідження. В умовах нинішнього стрімкого реформування сфери інтелектуальної власності, а також зростання ролі телебачення в житті суспільства, постає цілком слушне питання про необхідність правового регулювання такого сучасного феномену як «телевізійний формат».

За відсутності в національному законодавстві комплексного правового регулювання питань пов'язаних із телевізійним форматом, постає очевидна і нагальна потреба у дослідженні суспільних відносин, що виникають при створенні та використанні телевізійного формату, як об'єкта авторського права.

Дослідження теоретичних та прикладних проблем цивільно-правового регулювання процесу створення та використання телеформату нині є цікавим не лише науковій спільноті, а й є цікавим з практичної точки зору, оскільки наявна судова практика, яка стосується питань телеформату в

Україні мінімальна, при цьому існуючими судовими рішеннями все ж визнається існування такої категорії, як «телеформат», відповідно й підтверджена можливість захисту такого формату.

Окреслена ситуація, насамперед, зумовлена відсутністю законодавчого закріплення розглядуваного феномену, а також важкістю у виокремленні специфічних ознак, які дозволяють ідентифікувати телевізійний формат, як окремий елемент з-поміж інших подібних об'єктів.

Саме тому детальне дослідження теоретичних основ правового регулювання відносин, що виникають при створенні та використанні телеформату, як об'єкта авторського права, а також розробка відповідних науково-обґрунтованих пропозицій, відображених у роботі, спрямованих на удосконалення законодавства є необхідним та актуальним.

Обґрунтовані пропозиції, запропоновані дисертанткою щодо внесення змін до чинного законодавства, також вказують на актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, оскільки рекомендовані зміни в ЦК України сприятимуть вирішенню низки колізійних проблемних питань, щодо розглядуваного питання.

Відтак дисертація Федорової Надії Вікторівни на тему: «Телеформат як об'єкт авторського права» спрямована на дослідження суспільних правовідносин, пов'язаних із створенням та використанням телеформату, як об'єкта авторського права є актуальною, а результати дослідження є цінними не лише для юридичної науки, а й для практики.

Оцінка новизни отриманих наукових результатів та їх значення для, правотворчої та правозастосовної практики. Дисертація Федорової Надії Вікторівни на тему: «Телеформат як об'єкт авторського права» є першим у науці цивільного права України комплексним дослідженням суспільних відносин, пов'язаних зі створенням та використанням телеформату, як об'єкта авторського права.

Дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, списку публікацій за темою дисертації, вступу, трьох розділів, до яких

входять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Зміст, представленої до захисту дисертаційної роботи вказує на комплексний підхід до проведеного дослідження. Структура наукової роботи є логічною, а представлений матеріал викладено послідовно і чітко із наведеними висновками та конкретними пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства України.

Сформульовані загальні висновки до наукової роботи є такими, що логічно виплавають із змісту дисертації і свідчать про відповідність вирішення у роботі поставлених завдань. Наслідком детального аналізу законодавства та судової практики є доктринально нові положення та висновки.

Так, перший розділ дисертаційного дослідження «Загально-теоретичні та методологічні засади правової охорони телеформату», в якому розкрито питання щодо теоретичних підходів до визначення природи телеформату; процесу створення телеформату як основи трансформації об'єктивної форми його вираження, а також питання про структуру телеформату та характеристику його елементів, визначили хід усього наукового дослідження та дозволили авторці зробити ряд важливих висновків (с. 21–70 дис.).

Дисертантка цілком слушно обгрунтовує, що телевізійний формат на етапі об'єктивного вираження ідеї являє собою детальний опис сюжету, епізодів, персонажів є по суті художньою концепцією початкового твору яка включає в себе сценарій або сценарний план, опис істотних елементів (у тому числі декораційних і сценографічних), а також способи і прийоми його створення які характеризуються ознаками творчого характеру, виражені в об'єктивній формі і відповідають умовам набуття авторсько-правової охорони (с. 32–33 дис.). Тобто, на думку дисертантки, телеформат є складним об'єктом телевізійного виробництва, що являє собою сукупність певних елементів, комбінація яких є характерною саме для даного

телевізійного продукту та яка надає йому здатності до ідентифікації серед інших однорідних об'єктів (с. 36 дис.).

При цьому, аналіз виробництва телевізійних форматів дозволив авторці виокремити наступні ознаки, що характеризують телеформат, а саме: являє собою сукупність різноманітних відомостей і матеріалів, які визначають творчу концепцію; є проектом готовим до локальної адаптації, який розписаний до найдрібніших деталей (тобто вже є об'єктивна форма вираження твору, яка в цілому готова до локалізації в інші проекти) (с. 33 дис.).

В роботі обгрунтовується позиція, відповідно до якої телеформат втілює в собі оригінальні авторські підходи та їх виконання, а значить характеризується всіма основними ознаками охороноздатності аудіовізуального твору як об'єкта авторського права, але включає в себе і низку додаткових ознак. (с. 37 дис.).

Наведене, дозволило дисертантці зробити узагальнюючий висновок, що ознаки, що характеризують телеформат, можливо умовно поділити на три групи. Першу групу складають ознаки, притаманні будь-якому твору як об'єкту авторського права – творчий характер та об'єктивна форма вираження. Другу групу утворюють ознаки, притаманні аудіовізуальному твору: 1) наявність серії зафіксованих та пов'язаних між собою кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів; 2) наявність візуального ефекту руху; 3) використання відповідних технічних засобів; 4) призначення для зорового та слухового сприйняття; 5) є результатом діяльності колективу авторів та носить колективний характер створення. До третьої групи належать особливі ознаки, що у своїй сукупності притаманні саме телеформату: 1) являє собою сукупність різноманітних відомостей і матеріалів, які визначають творчу концепцію; 2) містить шаблон для відтворення; 3) призначений для багаторазового відтворення різноманітними засобами; 4) є проектом готовим до локальної адаптації (телеформат може неодноразово змінюватися під впливом національних

особливостей, притаманних різним державам та з урахуванням інтересів аудиторії). При цьому, слушно звертається увага на відмінність телеформату від телевізійної програми, яка полягає в тому, що трансляція останньої не має властивості до адаптації, оскільки побудована, головним чином, на технічних, національних елементах, які не можливо замінити або адаптувати (с. 177–178 дис.).

Досліджуючи процес створення телеформату, як основи трансформації об'єктивної форми його вираження, дисертантка звертає увагу на те, що телевізійний формат на етапі його створення – це сценарний літературний твір, якій є основою для створення аудіовізуального твору та характеризується сукупністю певних елементів, комбінація яких дозволяє ідентифікувати його серед інших подібних об'єктів з можливістю його подальшої адаптації» (с. 49–50 дис.).

Наведене, з-поміж іншого, дозволило визначити структуру телеформату та надати характеристику його елементів. Так, авторка розглядаючи сценарій телевізійного формату як окремий твір для телевізійної індустрії, який має самостійне значення та підлягає правовій охороні як об'єкт авторського права, водночас, робить висновок про те, що саме сценарій є основним елементом у структурі телеформату (с. 55, 61–62 дис.).

Детальне дослідження суб'єктів авторського права на телеформат, дало можливість обґрунтувати позицію, що виходячи зі складності структури телеформату як колективного твору та стадійності процесу його створення, суб'єктний склад телеформату визначається колективом авторів, які своєю творчою діяльністю створюють телеформат. Зокрема, дисертанткою доведено, що базуючись виключно на класичному розумінні співавторства визначити склад суб'єктів, які мають авторське право на телеформат можливо лише на перших стадіях створення телеформату, включаючи «Біблію телеформату», які не характеризуються створенням кінцевого продукту – телеформату як виду аудіовізуального твору.

Учасниками заключної стадії створення та використання телеформату, як кінцевого продукту, є продюсер, або організація мовлення, які творчого внеску у створення телеформату не вносять, але без участі яких результат творчої діяльності не зможе втілитися у кінцевий продукт, придатний до використання – телеформат як вид аудіовізуального твору. Саме вони беруть на себе усі фінансові та організаційні ризики і переважно набувають майнових авторських прав на кінцевий продукт на відміну від авторів, які мають відповідні права на окремі елементи внутрішньої структури телеформату та можуть передавати майнові права на результати творчої діяльності (с. 32, 42, 46, 82–83, 155, 179 дис.).

На підставі дослідження законодавства у сфері авторського права та практики його застосування дисертанткою доведено наявність різних підходів до тлумачення змісту поняття «адаптація твору» та його співвідношення із змістом поняття «переробка твору». Доведено, що використання твору шляхом адаптації є пристосуванням твору до потреб певної аудиторії, соціально-політичних, національно-культурних та інших чинників, що існують у конкретному суспільстві і впливають на сприйняття твору при його публічному використанні. За своєю суттю таке використання може бути позбавлене творчого елементу, оскільки не призводить до появи похідного твору, може не бути підставою для виникнення авторства на адаптований твір, а межі адаптації не торкаються сутнісних елементів твору. На відміну від адаптації, що носить технічний характер, творча переробка твору призводить до появи похідного твору, який створений завдяки творчій діяльності автора переробки, є об'єктом авторського права, а його створення породжує авторство, за умови дотримання прав автора, твір якого зазнав переробки. Водночас, адаптація й переробка мають спільні риси, що призводять до помилкового їх ототожнення – внесення змін до оригінального твору не його автором/авторами, можуть бути орієнтовані на певну аудиторію або враховувати певні національні особливості (с. 35, 147–150, 180 дис.).

Окремо слід відзначити пропозиції дисертантки, щодо внесення змін до законодавства. Зокрема, в роботі констатується, що законодавство України не містить єдиного визначення поняття «продюсер» та по-різному визначає його функції та сферу діяльності. Наявні колізії та прогалини існують не лише на рівні вертикальної ієрархії актів (ЦК України та спеціального законодавства у сфері авторського права), але й горизонтальної (неузгодженість між Законом України «Про авторське право і суміжні права» та Законом України «Про кінематографію»), породжують істотні проблеми в процесі захисту прав інтелектуальної власності на телеформат. Дисертанткою обґрунтована доцільність вирішення цієї проблеми шляхом внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та запропоновано наступне визначення терміну «продюсер – це особа, яка здійснює організацію та/або забезпечує фінансування створення та/або використання твору, бере на себе комерційні ризики та несе відповідальність за реалізацію твору» (с. 180 дис.).

Розглядаючи правові форми створення та використання телеформату, авторка робить ряд важливих висновків про те, що: авторський договір на телеформат – це згода між автором (авторами) телеформату, чи іншою особою, яка має авторське право на даний об'єкт авторського права з однієї сторони, і користувачем (набувачем цього права) з іншої сторони, за якою автор (чи інший правовласник) зобов'язується передати користувачу (набувачеві), майнове право на використання твору визначеним способом, на обумовленій території, та визначити строк з додержанням усіх істотних умов договору, а користувач (набувач) зобов'язується прийняти твір та використовувати його згідно з переданим (наданим) йому правом на умовах, визначених договором (с. 140 дис.); законодавче закріплення поняття «продюсерський договір» вимагає застосування комплексного підходу, з яким пов'язана необхідність внесення змін до глави 63 підрозділу III книги 5 ЦК України (до договорів про надання послуг), а саме є необхідність: – виокремити продюсерський договір з урахуванням визначення авторських

і суміжних прав; – визначити особливості укладення та виконання продюсерського договору; – відобразити плату за договором, відповідальність сторін за продюсерським договором та підстави розірвання договору (с. 146 дис.).

Відтак, цілком слушно підсумовується, що поняття «продюсерський договір» в бізнесі зі створення телеформатів в Україні це консенсуальний правочин, на підставі якого продюсер зобов'язується виконувати організаційні, творчі й фінансові дії, а виконавець зобов'язується чітко дотримуватися рекомендацій продюсера. Тому вкрай необхідно продюсерський договір перевести з непоіменованих до категорії поіменованих договорів про надання послуг, з урахуванням визначення авторських і суміжних прав (с. 146 дис.).

Серед результатів дослідження, які визначають наукову новизну, насамперед слід відзначити запропоноване авторське визначення терміну «телеформат» як колективного аудіовізуального твору, що є результатом творчої діяльності, об'єктивна форма вираження якого отримує прояв у вигляді самостійного, цілісного об'єкта цивільного права у його аудіовізуальному відображенні (зображення) на будь-якому екрані, отримане шляхом відтворення технічними засобами, а внутрішня структура характеризується таким поєднанням його елементів, яке надає йому нової якості, що є основою його ідентифікації, вирізнення з-поміж схожих об'єктів правової охорони (с. 15, 36, 85 дис.).

Наведене дозволило дисертантці визначити телеформат як вид аудіовізуального твору, який характеризується як всіма ознаками, що притаманні даному виду твору, так і особливими ознаками, до яких належить: а) об'єктивна форма вираження загальної ідеї, сюжету; б) включає шаблон для відтворення, як у різних епізодах певної серії телеформату, так і в різноманітних втіленнях телеформату; в) призначений для багаторазового відтворення різноманітними способами; г) здатний бути адаптований з урахуванням національних особливостей (с. 15, 37 дис.).

Цікавою є авторська позиція щодо того, що всі елементи, які утворюють внутрішню структуру телеформату, пов'язані між собою і утворюють єдину цілісну структуру, яка має здатність до багаторазового використання; ідентифікація телеформату лежить у площині творчого об'єднання всіх його складових, які в своїй сукупності та поєднанні породжують синергетичний ефект – створюється об'єкт, властиві ознаки якого не дорівнюють простій сумі ознак його складових, що відрізняє його від інших схожих об'єктів правової охорони (с. 16, 39, 70 дис.).

Окрім цього, цілком обґрунтованою є позиція автора, розглянута в роботі, щодо того, що залежно від стадій створення телеформату та спрямованості творчої діяльності запропоновано класифікацію авторів телеформату на дві групи: першу групу складають автор сценарію та режисер-постановник телевізійного формату, результати творчої діяльності яких є основою для створення майбутнього об'єкту; до другої групи належать: композитор, оператор-постановник, художник-постановник, які допомагають втілювати та реалізувати творчий задум перших авторів, наповнюючи майбутній телеформат іншими необхідними складовими (с. 16 дис.).

Наукову цінність має запропоновано авторське визначення «колективного твору» як твору, створеного в результаті творчої діяльності двох або більше авторів, який структурно може включати в себе необмежену кількість елементів незалежно від форми їх вираження, що об'єднані в єдине ціле. При цьому обґрунтовано, що телеформат як колективний твір, створений у результаті творчої діяльності колективу авторів різних галузей мистецтва, складається з окремих частин (елементів) незалежно від зовнішньої форми їх вираження, що об'єднані єдиним творчим задумом та утворюють єдине нерозривне ціле (с. 16, 85 дис.).

Слушною є пропозиція дисертантки щодо необхідності розмежовувати поняття «персонаж» та «сценічний образ», зокрема в роботі доведено, що ці поняття взаємопов'язані, проте останнє поняття переважно

застосовують у разі сценічного представлення твору, є більш широким поняттям, оскільки для його створення використовуються не лише характеристики власне персонажа, а й додаткові засоби (музика, декорації, тощо), за допомогою яких акцентується увага глядача на розвитку сюжетної лінії (с. 17, 59–60 дис.).

Важливим з практичної точки зору є положення, яке стосується підходів до класифікації договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права, зокрема, дисертантка доводить, що договори, які врегульовують відносини сторін в процесі створення та використання телеформату залежно від змісту діяльності, її результатів та суб'єктного складу доцільно класифікувати на: а) договори, що укладаються на стадії створення телеформату (сценарний договір на створення сценарію або договір про передачу прав на існуючій сценарій); б) договори, що опосередковують процес використання телеформату (ліцензійний договір, договір про передання майнових прав); в) договори, які в однаковій мірі можуть використовуватися як на стадії створення, так і на стадії використання телеформату – універсальні договори (договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; продюсерський договір) (с. 17, 125–146 дис.).

Загалом, слід відзначити, що положення, винесені на захист (с. 15–18 дис.), логічно структуровані, обґрунтовані, а також містять елементи наукової новизни та в цілому, відповідають вимогам, що висуваються до такого виду робіт.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність. Основні положення, рекомендації та висновки є логічними, обґрунтованими та повністю відповідають об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження.

У процесі дослідження використано філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, які дозволили Н. В. Федоровій вирішити поставлені завдання та дійти логічно-обґрунтованих висновків (с. 14 дис.).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження Федорової Надії Вікторівни підтверджується проведенням аналізом значної кількості наукових вітчизняних джерел із представленої теми, а також нормативно-правових актів та матеріалів судової практики, що дозволило сформулювати висновки та наукові положення, наділені ознаками новизни та практичні рекомендації спрямовані на удосконалення законодавства.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, у публікаціях автора. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладені у 14 публікаціях, зокрема, 7 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 статті у науковому періодичному виданні іншої держави та виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз, а також у тезах 6 доповідей на наукових заходах, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції, як теоретичного, так і практичного характеру, можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для подальших теоретичних досліджень і розробок у сфері авторського права; в законопроектній роботі – в процесі вдосконалення законодавства України в сфері авторського права і суміжних прав; у правозастосовній практиці – застосування судами норм національного законодавства, міжнародних угод, дія яких є обов'язковою для України, європейської судової практики в процесі розгляду спорів із порушення прав інтелектуальної власності; у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Право інтелектуальної власності», «Договори у сфері інтелектуальної власності».

Дискусійні положення та зауваження. В цілому, позитивно оцінюючи проведене наукове дослідження Федорової Надії Вікторівни на тему: «Телеформат як об'єкт авторського права», в порядку наукової дискусії, видається доречним звернути увагу автора дисертації на окремі моменти, які потребують уточнення:

1. Так, дисертантка у підрозділі 1.2 своєї наукової роботи цілком обґрунтовано доводить, що процес створення телеформату є стадійним, в якому одна стадія передує іншій, кожна з яких характеризується певним результатом. Такі результати можуть бути охоронюваними нормами права інтелектуальної власності, а можуть містити в собі елементи, що не є об'єктом охорони. Водночас, результат кожної стадії авторка розглядає як форму вираження телеформату. Зокрема, на с. 45 дисертації міститься твердження, що на стадії створення сценарію телеформат представлений у формі сценарію. Таке твердження є некоректним, оскільки не узгоджується з авторським визначенням телеформату, що наведене на с. 42 дисертації та с. 14 автореферату. Крім того, сценарій не завжди може створюватися для конкретного телеформату на замовлення, а може бути вже готовим та, використаним для створення телеформату.

2. Досліджуючи суб'єктний склад процесу створення телеформату (підрозділ 2.2 дис.), дисертантка обмежилась лише загальною характеристикою ролі продакшин-студії, яка на своїй матеріально-технічній базі створює телеформат та пропонує його для реалізації телекомпаніям. Такий підхід не розкриває у повному обсязі права та обов'язки продакшин-студії щодо об'єктів авторського права, які стали основою для створення телеформату.

3. Виокремлюючи ознаки телеформату як виду аудіовізуального твору (с. 30 дис.), авторка цілком обґрунтовано класифікувала їх на такі, що є загальними для будь якого твору, видовими, що характеризують аудіовізуальні твори, та особливі, що притаманні телеформату. Водночас, таку ознаку як оригінальна назва телеформату, яка є його «візитною

карткою», робить його в пізнаванім серед інших продуктів телеіндустрії дисертантка чомусь не вказала.

4. Дисертанткою запропонована класифікація авторів телеформату (с. 76 дисертації, с. 4 автореферату) в залежності від стадій створення телеформату та спрямованості їх творчої діяльності на дві групи. Зазначено, що до другої групи, зокрема, належить композитор. Відомо, що музичний твір може бути створено з текстом, чи без тексту. Відтак у музичного твору може бути й автор слів (тексту). Хотілося б уточнити позицію дисертантки, якщо музичний твір з текстом створено спеціально для аудіовізуального твору (телеформату), то до якої групи суб'єктів слід віднести автора тексту? Крім того, авторка не згадує такого суб'єкта як автора фотографій, які можуть увійти до складу колективного твору і використані при створенні телеформату. Відтак, цілком логічно, постає питання, щодо розуміння того, до якої групи суб'єктів відповідно до запропонованої класифікації слід віднести його?

Разом із тим, вказані зауваження загалом носять дискусійний характер і не применшують наукового та практичного значення основної змістовної частини дисертації, а також наведених у ньому висновків та пропозицій.

У представленій до захисту дисертаційній роботі наявні всі необхідні посилання на відповідні використані джерела, відтак, в дисертації Федорової Надії Вікторівни на тему: «Телеформат як об'єкт авторського права» не виявлено порушень академічної доброчесності.

Викладене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Федорової Надії Вікторівни на тему: «Телеформат як об'єкт авторського права» виконано на належному науковому рівні та є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що повною мірою відповідає вимогам, що висуваються до такого виду робіт.

Загальний висновок

Дисертація «Телеформат як об'єкт авторського права» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Федорова Надія Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук,
керівник відділу забезпечення
діяльності членів НАК секретаріату
Національного агентства кваліфікацій

Резнік Г. О.

Згідно Резнік Г. О. засвідчую

